

בני ברית ישראל

מועצה אזורית דרום

יו"ר מועצה: אבי ארז
ereza100@gmail.com

עורך: יוסי רזי
razyf@013net.net

עלון מספר 46

לשכת בנימין דה רוטשילד

לשכת נתיבי השלום

לשכת הנשיא ויצמן

לשכת מצאנו יין

לשכת ראשונים

לשכת המדע רחובות

אדר ב' תשפ"ד

העלון הדיגיטלי

מרץ 2024

תוכן עניינים

דבר העורך – יוסי רזי

דבר יו"ר המועצה – אבי ארז

מה נשמע בלשכות המועצה – זהבה אלוני חיון, עזרא קורן, מלכה סולומונוביץ'

מה יהיה? מבט אל העתיד – ד"ר יאיר שרן

המסדרון – סוזנה בורשטיין-לומס

רוח עז – ענת קורן

מטבח לפועלים של משפחת זבין – צבי תדמור

נשק בכפר גלעדי – שוקי ברנדווין

חלון לעלון

יוסי רזי

לפני מספר שבועות השתתפתי במפגש חגיגי לרגל החלפת נשיאים של שתי לשכות במועצה הדרומית.

הטקס היה נעים, האווירה טובה, הכיבוד מוצלח, אלא שמשהו במפגש עורר בי אי נחת, – טקס הדלקת המנורה.

לפתע נראה לי הטקס הזה והטקסטים שהושמעו בו (הקוראים מוזמנים לעיין בהם) כמשהו עתיק, ארכאי, כמו מסדר אצילים של ימי קום המדינה

נכון, לכל ארגון ישנה מסורת משלו, נוהלים, טקסים וכו' אבל כל ארגון אמור גם להתחדש, לשנות פניו, לרענן עצמו; במיוחד אם שואף הוא לקלוט לתוכו חברים חדשים שהעבר הרחוק משחק לידיהם פחות.

ואוסיף שאם מדובר על מודרנה בארגוננו – ניתן לנצל את יכולות הזום העכשוויות (מאז ימי הקורונה) ליצור קשרים מגוונים יותר בין חברי המועצות לבין עצמם ובין כלל חברי הארגון; זאת - לצורך הצגת נושאים בעלי עניין משותף. לדוגמא - פיתוח פרוייקט חדש ע"י אחת הלשכות או המועצות; הרצאה של אחד מהחברים בתחום מיוחד/מעניין שבו הוא עוסק/מתמחה; דבר היו"ר או אחרים על תכליות הארגון והשמעת הצעות מהחברים. בדרך כלל דברים אלה מגיעים לידי ביטוי בכנס השנתי ולכן – הזום עשוי לשדרג/לגבש הרבה (גם המרחקים בין חברי הלשכות עושים את שלהם), לפתח אולי קבוצות עניין רחביות על כל מרחבי הארץ

הרעיונות הנ"ל נועדו רק לתרום למלאכה הרבה והברוכה שנעשית יום יום על ידי הפעילים החרוצים המסורים.

לעלון נוסף סיפור של סוזנה בורשטיין-לומס, סיפור מיוחד שהגיבור בו (ספוילר) הוא רגע אחד מתוך ציר הזמן

דבר יו"ר המועצה

שלום חברים

אינני יכול לפתוח את דברי מבלי להזכיר את חלל צה"ל שמשפחתו גרה בבניין מולנו, שמו סמל אפיק טרי ז"ל. אפיק, לוחם חטיבת כפיר נפל לפני שבועיים בדרום עזה. הצבא הקים אוהל אבלים בחצר הבניין, ובכל יום הגיעו המוני תושבי השכונה לנחם את בני המשפחה. האבל והצער משפיעים על כל הסביבה. לצערנו המלחמה לא תמה, ועם ישראל משלם מחיר קשה מנשוא.

במועצה אזורית דרום, אנו ממשיכים, בשגרת מלחמה. לשכת הנשיא ויצמן ערכה בשבוע שעבר טקס חלוקת מענקים לתלמידי מוסיקה בקונסרבטוריון. הטקס משולב במרתון נגינה של פסנתרנים צעירים. חגיגה לאוזן גם למי שאינו חובב מוסיקה קלאסית.

לשכת המדע ערכה פיקניק ספונטני בפארק הדרים ברחובות. לשכת מצאנו יין ערכה מפגש חודשי בבית הנשיאה חנה דוד. לשכת נס מבס ציונה ערכה טיול גיבוש בנחל תנינים. כתבות על המפגשים – בהמשך. במקביל לפעילות החברתית ממשיכה הפעילות ההתנדבותית הרגילה והמיוחדת לעת הזו. בכל הלשכות. לשכת מצאנו יין מתכוננת לטקס בקבלה שיערך בחודש הבא.

בתקווה לימים שקטים

אבי ארז

מה נשמע בלשכות המועצה

מפגש לשכת מצאנו יין

בתאריך 9.3.24 נפגשה לשכתנו 'מצאנו יין' בני ברית ראשון לציון בביתם המקסים של חנה ודובי דוד (נשיאתנו).

החברים נפגשו בשמחה רבה ובאהבה.

העלנו חוויות והתכבדנו בתקרובת הצבעונית והטעימה מעשה ידיהם של החברים (גם הגברים!). על הפרק התרבותי ניצחה המרצה המצויינת: תיקי מוספי - בנושא קולינריה בארצות ים תיכוניות.

מומלצת מאד!

תיקי נולדה במושב מרגליות. את אהבתה לאוכל רכשה מאימה (אוכל כורדי) ואת כישורי הקונדיטוריה מאסטלה. השילוב בין אהבתה לאוכל וטיולים יצר את הקייטרינג דולצינאה וכיום היא מדריכת טיולים בחו"ל ובארץ הכוללים קולינריה מעוררת חושים באותן מדינות.

בהמשך למסורת שלנו הרמנו כוסית יין וברכנו את 'לדי' יום ההולדת מאז המפגש האחרון וכל אחד קיבל עציץ עם פרחים. 🌸

כמו כן ברכנו את מדינת ישראל וחיילי צה"ל, התפללנו לשלום החטופים וחזרתם בשלום במהרה.

לפני שקינחנו בקינוחים... חנה הודיעה כמה הודעות חשובות בנושא טקס הקבלה לבני ברית בקרוב ועקרונות בני ברית, בנושא ההתנדבות באדיבות אחראית ההתנדבויות זהבה דביר, טיולים עתידיים ועוד.

נפרדנו בטעם של עוד...

לחיי מצאנו יין! 🍷

כתבה: הדוברת של לשכת מצאנו יין, זהבה אלוני חיון

לשכת המדע ברחובות בפארק הדרים

חברי לשכת המדע ברחובות בחרו הפעם להיפגש בפארק הדרים שבעיר. החברים מתכנסים בשעות הבוקר בצילם של עצי מנגו ותפוז. ישראל גרנות דואג לארוחת בוקר ישראלית מגוונת. דוד עוז מכונן את מוסיקת הרקע. המוסיקה וקולות החברים משתלבים באופן מושלם עם קולות הצפרים והברווזים במקום. השמש מפיצה חום רך ומידי פעם נדרש להתעטף במעיל.

אילנה פלמור ערכה שאלון למקורם ופירושם של ניבים ופתגמים ידועים. המשתתפים הופתעו לרוב מהתשובות הנכונות.

לדוגמא המילה **ניילון**. מקור השם הוא שילוב של שמות הערים ניו-יורק (ny) ולונדון (lon) חיבור של שתי המילים יחד הוא Nylon.

למה קוראים **קפה הפוך**? המושג נולד, כאשר בשנות ה-30 של המאה הקודמת בבית הקפה הידוע "עטרה" בירושלים הגישו את הקפה השחור בכוס נפרדת וכוס חלב קטנה נוספת לידה. כשהוגש הקפה, הפך המלצר את כוסית החלב ושפך לתוך כוס הקפה. חלק מהחברים סיירו בפארק חזרו מרוצים ומלאי חוויות. ההמלצה שלנו היא לבוא לכאן קבוצה באמצע השבוע וכן עם הילדים / המשפחה וליהנות באופן מיוחד מהמקום.

כתב: עזרא קורן

11/3/2024

לשכת נס בטיול לחוף דור ונחל תנינים 2.3.24

מזג האוויר האיר פניו בפנינו וטיול הגיבוש של "לשכת נס" יצא לדרך... "לטיול יצאנו, כלנית מצאנו" וגם את יופייה של הארץ שלנו. ויקטור הוגו אמר כי מפגש בין הים לחוף הוא כמו המפגש בין גבר לאישה, אך כשאין גלים לא קורה כלום. אבל הוא כנראה לא ביקר בחוף דור, שופע המפרצים ומי התכלת המדהימים. גלים אין שם אבל ליבנו פעם לנוכח היופי הפרוס לפנינו. פסענו לאורך החוף, עוצרים בבריכות הטבעיות ובמערות מלאות מי תורכיז ובין לבין מעמיקים את ההכרות עם החברים.

משם נסענו למועצה המקומית הערבית-מוסלמית ג'סר א-זרקא. הישוב שוכן על רצועת כורכר לחוף הים התיכון שלמרגלותיה זורם הקטע התחתון של נחל תנינים. לצד הנוף עוצר הנשימה שבו יש את אחד ממעגני סירות הדייגים הבודדות בישראל, התוודענו לישוב העני ביותר בישראל! איזו ניגודיות.

המשכנו לתל תנינים ושמורת הטבע נחל התנינים. תנינים לא ראינו שכן האחרון נכחד בשנת 1912, אבל ראינו את פסגות הטכנולוגיה ההנדסית של העולם הקדום: סכר קדום, אמות מים וטחנות קמח שבניהן ידעו לנצל היטב את כוח המים.

זכינו להדגמה של פתיחת הסכרים, זרימת המים השוצפים של מי הנחל וסיבוב הגלגלים הענקיים שסיפקו את האנרגיה לפעולות תחנות הקמח.

המים והצמחייה במקום מהווים משכן פורה לעופות, אנפות וציפורים, לצד מיני דגים רבים שהשולט בהם הוא השפמנון.

הלכנו במסלול המיועד בשמורה, נושמים את הטבע ואת הצמחייה הנהדרת מסביב. ל"טיול יצאנו, כלנית מצאנו" אך גם רקפות יפיפיות, איריס ועוד.

הלכנו הרבה אך אין אהבת הארץ בלא ידיעת הארץ ואין ידיעת הארץ בלא מגע בלתי אמצעי איתה ועם חופיה, נהרותיה והאנשים החיים בה.

זכינו ליום נפלא עם טעם של עוד...

תודה לחברים על החברותא ושיתוף הפעולה. בריאות לחולים שלא זכו להיות איתנו. מחכים לכולם בטיול הבא...

כתבה: מלכה סולומונוביץ – נשיאת לשכת נס.

מה יהיה? מבט לעתיד

הפעם: עוד על עריכה גנטית

ד"ר יאיר שרן ראש הקבוצה לתובנת העתיד

ברשימות קודמות הצגנו את הטכנולוגיה של עריכה גנטית ואת השינויים המבורכים שהיא עתידה להביא לתחומים שונים ובמיוחד **הרפואה והבריאות**. מחלות גנטיות מסוימות תטופלנה על ידי עריכת הגנום ותיקונו, ובכך יינתן מענה רפואי הולם למחלה זו. הטכנולוגיה הזו קיבלה תאוצה כאשר הוכנסה לשימוש שיטת CRISPER שמתבססת על מגנון ההגנה של חיידקים מפני וירוסים. נפתחה יכולת לשנות את הרצף הגנטי ב-DNA לסלק גן פגום ולהחליפו בגן מתוקן, וכך להביא מרפא לחולים הנושאים גן פגום. שיטה זו הוכיחה עצמה בעבר במחלות בהן יש גן בודד פגום כמו אנמיה חרמשית שהיא מחלת דם תורשתית שנגרמת על ידי מוטציה נקודתית בגן.

טכנולוגית העריכה התקדמה לאחרונה עוד יותר ומשתמשת היום גם בשיטות לא ויראליות כדי להעביר חומר גנטי לתוך תאים בכמויות גדולות ובדיוק רב יותר. התקדמות הטכנולוגיה הפכה אותה זמינה יותר וכיום ניתן להזמין ערכות מתאימות בדואר וליישם עריכה גנטית למטרות שונות במעבדות מתאימות.

בנוסף לרפואה עתידה הטכנולוגיה לשמש גם **בחקלאות**. הצורך הגובר במזון ואבטחת הבטחון התזונתי מחד וההתחממות הגלובלית מאידך יצרו צרכים ומענים חדשים. עוד צורך חשוב הוא הרצון למנוע או לצמצם ככל האפשר את השימוש בחומרי הדברה תוך פגיעה פחותה בסביבה. הגדלת העמידות של הגידולים מפני המפגעים השונים תסייע בהשגת היעד. העריכה הגנטית עשויה לייעל תהליכים של הנדסה גנטית בגידולים על מנת להשיג יעדים אלה. הפרקטיקה הנהוגה בדרך כלל כיום היא להימנע משימוש בגידולים מהונדסים מחשש שייגרם נזק לסביבה. יש להניח שהסיכוי להגדלת יבולים ולשימור הסביבה ידרבן את המגמה לשימוש בטכנולוגיה החדשה תוך בקרה ופיקוח נאותים.

יחד עם זאת, כפי שכתבנו בעבר, הטכנולוגיה מעוררת גם שאלות אֶתיות כבדות בגלל האפשרות לנצלה לרעה. הסיכון מתגבר לאור הקלות היחסית הקיימת כיום ליישם את הטכנולוגיה במעבדות ללא בקרה ופיקוח.

הסיכון המטריד ביותר היא האפשרות הנפתחת בפני ארגוני טרור להשתמש בעריכה גנטית על מנת לפתח גורמים ביולוגיים חדשים, לא מוכרים, שניתן יהיה להשתמש בהם לפגוע באוכלוסייה לא מוגנת. לגורם ביולוגי שאינו מוכר אין חיסון והפגיעות של האוכלוסייה גבוהה שבעתים. המודעות לסכנה גדלה ביותר בעקבות מגפת הקורונה שלפי מקורות שונים עלולה הייתה לקרות עקב יוזמה מכוונת בדומה לאירוע טרור. כך או כך המגיפה חשפה את ארגוני הטרור לאופציה של טרור ביולוגי והאטרקטיביות שבו למי שמתכוון להרע ולגרם נזק עתיר נפגעים.

חשוב לציין, שהסכנות לא נעלמו מעיני מקבלי ההחלטות וחשיבה על ההיבטים האתיים והמוסריים מתקיימת על מנת ליהנות מהיתרונות המובטחים תוך צמצום למינימום של הסיכונים האפשריים.

אין ספק, אנחנו בפתחה של תקופה מרתקת שבה נוכל לתת מענה יעיל לבעיות שעד כה התקשינו בהתמודדות איתן. יש תקווה לחולים במחלות גנטיות שונות ויש תקווה לעתיד האנושות והישרדותה. בקרה ופיקוח נכונים יבטיחו הנאה מיתרונות הטכנולוגיה מחד ומניעת שימושה לרעה מאידך.

המסדרון

סוזנה בורשטיין-לומס

המסדרון שקט באופן כמעט לא טבעי. רק מדי פעם, רשרוש רגליים העולות ויורדות במהירות במדרגות, מהדהד כאילו קופץ מקיר לקיר עד שנספג בחלל ונעלם. במרכז, על רצפת הטרציו הישנה, עומדים מספר כיסאות באופן כמעט אקראי. המקום הטבעי שלהם מוזנח וריק. שלושה ניצבים במעגל, מוכנים לקראת הבאים בתור שישבו לנהל עליהם שיחת חפזזה. אך אחד מהם מונח על הצד, נפל. לא תכננו להפיל אותו, לפחות לא בכוונה, אך בחיפזון הרגע הוא צנח על הרצפה בקול חבטה. זה לא עזר. מי שישב עליו מיהר, לא שם לב או פשוט לא ראה ערך בלהחזיר את הנופל לעמוד זקוף לצד חבריו.

על השולחן היתום מונחות שקיות קפוצות, ריח האוכל שנשאו בתוכן עוד נותר באוויר אבל הן כבר מזמן ריקות מתוכנן.. תפקידן הסתיים, אבל אף אחד לא טרח לפנותן. הן מוטלות על השולחן, מוקפות בפירורים, זיכרון לתכולה שנשאו רגע קודם.

דלת נפתחת בקצה הרחוק, ורחש בוקע מתוכה. קול גבוה וצורם גוער, מנסה להשתיק את הקולות השונים המתמזגים באופן כמעט הרמוני לקקופוניה חסרת משמעות, אך הם בשלהם.

עוד רגע הדממה תפנה מקומה לקולות הבוקעים מהחדרים השונים, אבל עכשיו השקט שולט. מהחלון חודרת רוח לחלל הצר, טורקת את הדלת ונועלת את הרעש מאחוריה.

על לוח הלכד האפור מתנופפים מספר דפים, חפצים מחוברים חציים מוכנים לעוף אל עבר הלא נודע. רובו של הלוח ריק, מעטרים אותו בעיקר חורים ומספר סיכות עקשניות המסרבות לזוז ממקומן – הזמנה למסיבה, טבלת השמות של הדיירים הזמניים בקומה ופנק בכתב יד ייכנעו בסופו של דבר וימשיכו בדרכם. רק ברכת ההצלחה שנתלתה עוד בספטמבר נשארת איתנה במקומה, דהויה. קצותיה מתפוררים היא נתפסת בסיכות המחברות אותה. לכשתיתלש גם היא הסיכות יישארו נעוצות כתזכורת למה שהיה ואיננו.

סֶטְקָטו של נעלי עקב מתפרץ אל תוך המסדרון. נקישה אחר נקישה מדודה וחדורת מטרה, הן עושות את דרכן לאורך החלל. דלת נפתחת ונטרקת. ושקט.

משק כנפיים מבשר את בואן של שתי יונים לאדן החלון. הן מביטות על המתרחש מהחוץ, הומות אחת לשנייה כמנהלות שיחת חולין על ענייני היום. השקט המתעתע נותן להן תחושת ביטחון שתיעלם ברגע שיפתחו הדלתות והמציאות תתפרץ החוצה. הרחש מאחורי הדלת האמצעית מתגבר לאיטו, הוא היה שם גם קודם אך עכשיו הוא עושה את דרכו אל עבר הדלת. הדממה מתעתעת רק במי שאינו מכיר אותה. לאוזן המיומנת ברור כי זה שקט כמעט דמיוני. קולות של גרירת כסאות מתערבבים עם קולות צחוק ודיבור, מלאים בצפייה לשחרור המיוחל.

לפתע מהדהד מכל עבר צליל מנגינה מונוטוני, מסמל את החופש המיוחל. הדלת שהייתה המחסום האחרון נפרצת בקול חבטה והמסדרון נשטף. כיסאות נגררים מצד לצד, שקיות האוכל הישנות נהדפות לרצפה מפנות מקומן לבאות בתור. ריחות חדשים ממלאים את החלל, נקישות עקבים מתערבבות עם קולות ניתור נעלי הספורט. כדור נזרק באוויר ופוגע בכל חבטה אל הרצפה, שירים שונים מתפרצים מכל עבר, מסרבים להתמזג אחד בשני. קבוצה מתחלפת בקבוצה. לכל אחת סיפור אחר ויש לו כמה רגעים חטופים משלו במסדרון שבין החדרים. ריצה מתחלפת בהליכה נינוחה וחוזר חלילה. בודדים יושבים בפינות, מכונסים בעצמם מיצרים שקט בפנים.

הצלצול יתפרץ שוב בכל רגע כאילו בלי אזהרה מוקדמת ויחזיר אותם שוב אל מאחורי הדלת. השקט ישוב אל המסדרון עד לפעם הבאה.

יוצר: Shai Epstein photography

רוח עז / ענת קורן

"כי עוד אאמין גם באדם

גם ברוחו, רוח עז". (שאל טשרניחובסקי)

ואיזה רוח עז?

רוח האדם ועוד אדם

בוניס רוח עם

ומטבע יצר הבריאה

תצא רוח היצירה.

מחקר, דעת ומדע

בטבע, בסדנא, במעבדה

טכנולוגיה, רפואה וקדמה

יזמות, אמונות ועבודת האדם.

נכסי תרבות וחקר

פענוח סודות היקום והפשוט.

במעטה החפש ורוח החרות

ליצר תאטרון, שירה וספרות.

באין כבודים וללא פרסים

נשמר אוצרות תרבות לנכסים.

נמשיך כאש בוערת

אלי חברה יוצרת

נכסי צאן ברזל

לתפארת מדינת ישראל.

(5.3.2024)

מטבח לפועלים של משפחת זבין

צבי תדמור

קורותיה של משפחת זבין ושל משפחת הצייר מנחם שמי נחשפו בפני כאשר התוודעתי לקשר של מנחם למשפחת זבין ברחובות. זה קרה כאשר ערכתי מחקר על ציורים וציירים ברחובות.

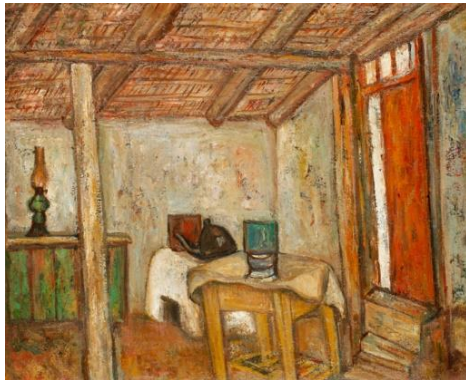
חיים יצחק בן זאב, נולד ב- 1854 בעיר חרסון, שברוסיה. בגיל 22 נשא לאישה את שרה גיטל. חיים היה מורה ומנהל בית ספר תלמוד תורה בסלוצק, ושרה אשתו עקרת בית.

מייד לאחר הפרעות ביהודי רוסיה, חיים החליט, כי הוא רוצה לתת לבנותיו חינוך יהודי בארץ ישראל.

ב- 1906 עלתה המשפחה ארצה עם 4 בנותיה.

ההסתגלות היתה קשה. חיים אף פעם לא עבד בעבודה פיזית וכסף רב לא הביא עמו. לפרנסתו, מוכרח היה לעסוק בכל מיני מקצועות כדי לקיים משפחה בת 6 הנפשות. המשפחה יצאה מרוסיה בחיפזון, ולא הספיקה למכור את רכושה. חיים מסר את ענייני מכירת הרכוש לידיד משפחה, עורך דין במקצועו, שהתכוון בעצמו לבוא ארצה. סוכם עם עורך הדין כי בבואו ארצה יביא למשפחה את כספם. עורך הדין מכר את כל הרכוש ואת הכסף לקח איתו, אולם במקום לבוא ארצה נסע עם כל משפחתו לאמריקה, עם כספי משפחת זבין.

המשפחה חיה ביפו. עם הכסף המועט שהיה בידו קנה חיים ציוד, ולמד כיצד להכין בירה וקוואס (משקה רוסי). את המשקאות שהכין הוביל ללקוחותיו בעגלת יד. אשתו שרה עזרה לו ועודדה אותו להסתגל לעבודתו החדשה והקשה. חיים שאף לגור ביישוב כפרי, וכעבור כמה חדשים עברה המשפחה לגור במושבה נס ציונה. חיים קנה חמור קטן, קשר על גבו שני ארגזים והחל למכור תפוחי זהב.

אחרי מספר חודשים עברה המשפחה למושבה רחובות. ברחובות פתחה המשפחה בית אוכל (מסעדה) לפועלים בצריף ביתה. בני הזוג למדו לבשל והגישו ארוחותיהם לפועלים, בני העלייה השנייה. הפועלים השתכרו בקושי למחייתם, ושילמו עבור ארוחותיהם בהקפה. באותם ימים, ימי העלייה השנייה, פקדו את צריפים רבים, שלימים נהיו ממנהיגיו של היישוב; דוד בן גוריון, א"ד גורדון, ברל כצנלסון, המשורר דוד שמעוני ואחרים.

בנות המשפחה הבוגרות; מרים וחנה, עבדו בשדה, והצעירות יותר; רבקה ולאה למדו בבית הספר. בחופשת הפסח ובחופשת הקיץ הלכו לעבוד אצל האיכרים, בקילוף שקדים או בהשחלת טבק. בדרך זו, קיימו את עצמם.

משפחת זבין קיימה אורח חיים דתי ואדוק וכנזה לא נהגה לחוג את חגיגת בת המצווה לבנות המשפחה. רבקה מספרת בזיכרונותיה כי חגגה את חגיגת בת המצווה בביתה- בארוחה טובה ובקישוט הבית בפרחים. בסיום בית ספר עממי נסעה רבקה להמשיך את לימודיה בירושלים. והיא נערה בת שלוש עשרה וחצי בלבד.

רבקה, סיפרה לנכדתה כי אחרי שפרצה מלחמת העולם הראשונה - "הייתי צריכה לחזור מירושלים לרחובות בלי שסיימתי את לימודי. זו הייתה תקופה קשה ולא ניתן היה לעזור לי כלכלית כדי להמשיך בלימודי". בשנת 1915, מלבד המלחמה, פקדה את הארץ מכת ארבה. הארבה כרסם וחסל כל חלקה טובה. המלחמה בארבה הייתה באמצעים פרימיטיביים. כל תלמידי בתי הספר; עממיים, תיכוניים וסמינריוניים כולל תלמידי בצלאל באו לעזור לישובים שהתקיימו מחקלאות; פרדסים, כרמים וגינות ירק,

וגם למושבה רחובות הגיעו. מנחם (שמי) סבא שלך, היה אחד מתלמידי בצלאל אשר בא לעזר לנו ברחובות. וכך הכרתי אותו. ביחד נלחמנו בארבה.

באותה תקופה של רעב גדול, היו העולים החדשים מתימן ממלאים פחים שלמים של ארבה, מטגנים אותם, ואוכלים אותם לאחר שהורידו את הכנפיים והרגלים של הארבה. הם סיפרו על טעמים הערב לחיך.

המצב בבית הספר בצלאל, היה קשה כי לא היו להם הכנסות. בית הספר התקיים אז על כסף ששלחו ההורים מרוסיה ומארצות אחרות, כדי שהבנים יוכלו להתקיים וללמוד אמנות. בזמן המלחמה אי אפשר היה לשלוח כסף וגם לא אוכל ומצבו של מנהל בית הספר, פרופסור שץ, היה בכי רע. הוא המליץ לתלמידיו להתגייס לצבא הטורקי. וכך אחרי שנה, סבא מנחם, ועוד עשרות תלמידי בצלאל התגייסו לצבא הטורקי, ועברו טירונות כמו אנשי צבא.

בשנת 1916, ברח מנחם מהצבא אחרי אירוע קשה שעבר עליו. וכך סיפר לי: "בשעת בוקר, בחדר בו שהו בבסיס הטירונים, נפתחה לפתע הדלת, נכנס הקצין הממונה על ההדרכה. כולם קפצו והצדיעו לו ומנחם שכב והיה שקוע בקריאה ולא הספיק לקפוץ ולהצדיע. הקצין בעט בו ברגל ואמר לו "אתה אירופאי שכמותך (מסקובי) ורוסי שכמותך לא נאה לך לקום לפני, לפני הקצין שלך, הלו הקצין שלך זה כמו האבא שלך" מנחם היה בערך בן 18. הקצין שפט אותו והענישו בעשר (פליקות) מכות חזקות במקל, בכפות רגליו. אחרי שקיבל את המכות הרגיש את עצמו לא רק מוכה, אלא עם עלבון גדול שלא היה יכול להתגבר עליו. לכן, לאחר שסיים את הטירונות, החליט לברוח מהצבא.

רבקה שמי לבית זבין

כיוון שהיה בודד, לא היה לו אף ידיד או קרוב בארץ, ואני, מוסיפה ומספרת רבקה "הייתי החברה היחידה שלו". מנחם ביקש את עזרתי באמצעות אחד מחבריו. חברו סיפר לי על מצבו ורצונו לברוח מירושלים. כך- "באחד הימים כאשר שלחו מרחובות תפוזים ועוד סחורות לירושלים, החלטתי על נסיעתי לירושלים, ביחד עם חברתי. עם בוקר, ישבנו על עגלה רתומה לסוסים, אז עוד לא היו אוטומובילים, ובאותו הלילה בשתיים אחרי חצות, הגענו למעונו של מנחם. הלבשנו אותו בשמלה ארוכה שהשגנו, וכך, מחופש לאישה חזר איתנו לרחובות. היה לנו מזל. החיילים הטורקים שהסתובבו אז בדרכים לא עצרו את עגלתנו, והגענו בשלום לרחובות.

מנחם גר בביתה של חברתי, באחד החדרים בו אכסנו שקדים לפני מכירתם, כי הורי האדוקים אסרו עליו להתגורר בביתנו. גם אסור היה לו להראות ברחוב. כעריק מהצבא, פחד מאוד פן יתפסוהו. אני וחברתי, ואחיותיי הבוגרות היינו מביאות למנחם אוכל ומבלות אתו כמה שעות בכל יום להקל עליו על בדידותו.

רבקה שמי לבית זבין

בשנת 1917 התחתנתי עם סבא מנחם, והוא עבר לגור בביתנו. המצב היה אז קשה מאוד. הרעב היה גדול ורבים חלו ונפטרו, בעיקר מטיפוס המעיים, טיפוס הבהרות ומחולירה. באותן שנים ערכו חיילים טורקים חיפושי פתע בבתיים כדי למצוא עריקים מהצבא. יום אחד הזהירו אותנו כי חיילים טורקים עומדים לערוך חיפוש במושבה. היינו צריכים למצוא איזו תחבולה להסתיר את סבא מנחם. סיפרו לנו כי החיילים מפחדים ממחלות מדבקות. לכן, באותו יום כשהגיעו החיילים למושבה, החלטנו להשכיב את סבא מנחם מתחת למזרון המיטה, על הברזלים של המיטה, עם הפנים כלפי מטה. נתנו לו ספר לקריאה, את מופאסאן. מעליו שמנו מזרון, סדין וכריות. שכבתי על המיטה ועל ידי העמידו שולחן קטן, קערה עם מים קרים כקרח עם מדחום. אחותי לבשה סינור קטן ועשתה עצמה

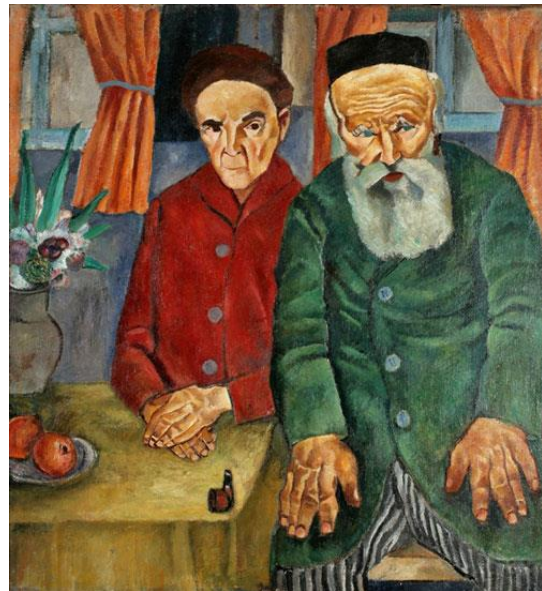
כאחות. כשבאו החיילים לערוך חיפוש בחדרנו, עוד בהיותם על מדרגות הכניסה, פתחה אחותי את הדלת והזמינה אותם להיכנס פנימה. היא לא שכחה להזהיר אותם להתרחק מהמיטה וציינה כי האישה שבמיטה חולה מסוכנת, בטיפוס הבהרות.

כנראה שנראיתי חולה. על ראשי היתה מטפחת עם מים קרים. מתחתי למטה, שכב סבא מנחם וכנראה קרא קטע מצחיק ממופאסאן, גופו זז וכך הקפיץ את המיטה. החיילים חשבו שאני רועדת מחום גבוה ופחדו להיכנס. כך קרה נס וסבא מנחם ניצל".

מיהו סבא מנחם? "סבא מנחם" הוא מנחם שמי, אמן שיצירותיו ואישיותו תפסו מקום חשוב בתולדות האמנות הישראלית. מנחם צייר את אשתו רבקה זבין, אחיותיה, הוריה והצריף בו היה המטבח לפועלים ה"מסעדה".

על ניהול המטבח והאירוח ב"מסעדה" של בני הזוג זבין, בימי העלייה השנייה ובימי מלחמת העולם הראשונה, כתבו צבי סוחובולבסקי, איש העלייה השנייה שהגיע לרחובות ב-1906, והאמן-הסופר נחום גוטמן שעבד ברחובות מספר חודשים, בימי מלחמת העולם הראשונה.

צבי סוחובולבסקי: "והנה המטבח של משפחת זבין, זו המשפחה שעלתה אז לארץ עם ארבע בנות, הפועלות והחלוצות הראשונות ברחובות. שאחזו במעדר ממש ועבדו כל העבודות הקשות יחד עם הפועלים, הלא הן מניה-מרים, ז'ניה-אמפל, רבקה-שמידט, אשת הצייר הידוע שמי, ולא קוזמינסקי מבאר טוביה. חמימות ומסירות שררו במטבח זה. הזקנים שהיו צמודים זה לזו כמו זוג יונים נאהבים, יחד עם הבנות טרחו ועמלו לאפות לחם ולהגיש ארוחות טעימות לפועלים. המאכלים לא היו סטנדרטים. השתדלו להכין אוכל לכל אחד לפי טעמו. כמה שמחו הזווינים אם האוכל היה ערב לחיכו של הפועל וכמה הצטערו, אם חלילה הקדיחו את תבשילם. גם גלידה התקינו לפועלים ולתושבים וכל ערב בשעת אכילת הגלידה, היתה הסככה המיוחדת למקום משתה שעשועים. אוכלי הגלידה, "השתכרו" ממנה ויצאו בריקודים ובמחולות אדירים, שנמשכו עד שעה מאוחרת. הזקנים ישבו מן הצד, מנמנמים מרוב עייפות ועל פניהם מתפשט חיוך מתוק ונעים".

ועוד כתב צבי סוחובולבסקי על המשפחה: "בא חג הפסח, הפועלים ברחובות החליטו לערוך ליל סדר כללי, אבל בית ציבורי למטרה זו לא נמסר להם. רחמו משפחת הזווינים הזקנים, בעלי המטבח הפרטי הידוע במושבה, ומסרו את כל ביתם, שהכיל שני חדרים מרווחים פחות או יותר, לעריכת הסדר. השולחנות היו ערוכים כדת. א"ד גורדון ישב בראש וניהל את מסיבת הפסח. מאיר רוטנברג שאל את הקושיות וחווית החג היתה עמוקה. נשמעו דברי תורה וחכמה על יציאת מצרים ועל יציאת הגלות מחדש. גורדון שפע דברים כמעין המתגבר ואחריו החרו החזיקו חבריו.

גם מסיבה זו נגמרה בריקודים רוננים, כשהקהל "מרקד" במקומו באין אפשרות לזוז ולנוע. רק אחר כך, עם עלות התימנים לרחובות, הובן לנו סוד הריקוד במקום אחד מבלי לפסוע פסיעות יתרות. ראינו את התימניות הצנועות כשהן מרקדות בחתונות לקול הלמות התוף המיוחד שלהן. הן אינן משות ממקומן, ובכל זאת חווית הריקוד היא גדולה".

שאר קורות המשפחה יסופרו בעלון הבא.

משולחנו של גיאוגרף

צילום: גאג'ט ליין

נשק בכפר גלעדי

שוקי ברנדווין

אני מחזיר אתכם הפעם לשנים הראשונות של המדינה כאשר המדינה היא עצמאית, דמוקרטית, ממלכתית. ובכל זאת – אותות העבר הקרוב ניכרים בה ויש בה אפילו נשק פרטי.

סיפורו של אמנון ניר, בן כפר גלעדי.

בשנות ה-50 נהגו בני הנוער בגיל 15 בקיבוץ לשרת בתחומי התנדבות במשק. הרציניים ביניהם קיבלו אחריות. אני התנדבתי לסייע במחסן הנשק, הייתי הנער היחידי שהיה אחראי לניקיון ושימון הנשק ועשיתי זאת בהתמדה. היות וסמכו עלי, קיבלתי לידי את מפתח חדר הנשק. אסור היה לגלות דבר, נשמרה חשאיות כאילו לא קמה המדינה.

הגיעו ימי מבצע קדש, חזרו החברים הלוחמים מהקרבות בדרום עם רכבים עמוסי נשק שלל מלא חול ומלוכלך, סוגי נשק רבים כולל מקלעים כבדים. כמובן שקראו לי, מיהרתי למחסן, לנקות ולטפל ולשמן את כל הכלים שהגיעו. לא היה מי שיוכל להסביר איך מפרקים את מנגנונים של מגוון הסוגים, גיליתי הכל בעצמי, והשארתי אחרי צאתי נשק נקי ומבריק.

למחרת גיליתי שהנשק נעלם... מיהרתי לאחראי שאמר לי שהוא יודע וששכח מזה. שאלתי שאלות שלא רצו לענות עליהם וסירבתי להבין שיש נושאים שאינם לדיון, ואז הוחלט לצרף אותי לסוד הסליק מימי טרום המדינה, לשם הועבר הנשק. הייתי הנער היחידי שידע את דבר הסליק, בין הבודדים בכלל שידעו והתחייבתי לשמירת הסוד, אף אחד לא דיבר בקיבוץ על הנושא, אף אחד מאתנו לא הכיר וידע יותר מהסליק עליו הופקד. מאז חלפו שנים, כיום ידוע

שהיו 18 מחסני נשק סודיים בקיבוץ.

בשנת 1975 גיליתי סליק נוסף שאף אחד לא ידע אודותיו, תוך כדי שריפה של זבל רפתות. סליק זה שהתגלה היה של אנשי השומר משנת 1929, יתכן ונחפר כבר בשנת 1921.

הרציול של קשישי הקיבוץ שעוד זוכרים משהו, הוא ש"בשנות ה-20, בשעות הקשות, היינו לבד, אתם לא עזרתם... בשעה שהקיבוץ נאבק על קיומו". הדור המבוגר של אותם ימים, קברניטי הקיבוץ, זכרו

את הוויכוחים בין החברים לתנועה, בין המתיישבים למוסדות, ז'בוטינסקי קרא לרדת מההר. המוסדות התנגדו לקיבוץ. תל חי נפלה, והוויכוח הלאומי היה אם יש טעם בהתיישבות רחוקה כל כך, התיישבות שמכבידה על היישוב. החלטה להישאר בנקודה התקבלה בהנהלת הישוב והיתה מנוגדת להחלטת התנועה והמוסדות. בעקבותיה נסדקה האחדות בישוב בשאלה אם צריך לשבת כאן או שזהו מאמץ לאומי מיותר. היו חברים שעזבו את המקום בגלל שלא קיבלו את מרות התנועה.

מכאן צא ולמד, לא סומכים אל אף אחד, ליל תל חי לא יחזור על עצמו שנית. הישוב התארגן לבד, החשש האיום היה ממה שנקרא וגם הפך למושג 'הקרב על הגדר'.

אמנון ניר,

כפר גלעדי 2008

ומנגד – סיפורו של משה דקל, איש ההגנה, גדוד 21:

היו קיבוצים שהחביאו נשק בסליקים וסרבו למסור את הנשק של הקיבוץ לצה"ל בשעות הכי קשות. את אלטלנה הטביעו על טהרת העיקרון של צבא אחד שכל הנשק מופקד אצלו, בכפר גלעדי זה אחרת. כפר גלעדי פתח את הסליקים לאחר עשור למדינת ישראל, בעוד אנו היינו ללא תחמושת לא הרחק משם, בקרבות מנרה. המפקד שלח ג'יפ עם לוחמים לכפר גלעדי לבקש נשק ותחמושת. 'את הנשק הם שומרים לקרב על הגדר', ענו הלוחמים שלנו שחזרו מאוכזבים ובידיים ריקות לתוך קרב בעיצומו. הנשק הזה שחסר לנו במלחמה נקנה בעזרת טבעת הזהב של אמא שלי - בשנת 1938 עברו בין הבתים ואספו תכשיטי זהב לצורך מימון קניית הנשק שהוחבא בסליקים שבקיבוצים.

תגובת הממשלה:

**הטנק T34 הסורי ליד חדר האוכל בקיבוץ דן
צילום מארכיון שוקי ברנדווין,**

בן גוריון לחץ על הקיבוץ להחזיר את הנשק לצה"ל, התנהל מו"מ עיקש שבסופו סוכם שנשק פרטי חוזר לקיבוץ. כך הוחזר הנשק לסליק בקיבוץ באופן חוקי... כמובן... מלבד המקלעים הכבדים. בזמן שבקרבות רבים חסרו נשק ותחמושת, בכפר גלעדי נאגרו אמצעי לחימה שנשכחו משך שנות דור, עד לגילויים מחדש.

ומדהים גם שאת מתקפת הטנקים והקומנדו הסורי על קיבוץ דן במלחמת ששת הימים, תשע עשרה שנים(!) לאחר קום המדינה, בלמו חברי הקיבוץ עם נשק שנותר במרתפי הקיבוץ ממלחמת השחרור, תוך כדי שימוש בעתודת הי"בניקים, כי צה"ל לא היה שם. 'בלי הנשק הזה לא היינו נשארים בחיים'. הם ציינו.

הנה כי כן – נשק לא חוקי נותר באותם ישובים הסמוכים לגבולות של פעם, אבל ליעדים שונים לחלוטין מאלו של היום.

*נמסר לי מיוסי לב ארי, מותיקי עמק החולה, מנהל מוזיאון הטבע בדן, צֶפֶר בכל רמ"ח איבריו, קידם סרטי טבע כולל בעיית דו קיום בין עופות נודדים למטוסי חיל אוויר

משתתף לשיא ארץ/שוקי ברנדווין.

לראות, להביט, להתבונן

צילם יוסי רזי

רחובות, רחוב גורדון. רחוב רמז, מרץ 2024

נתראה בעלון הבא

תם ולא נשלם